

KLIC TRIGLAVA

- = MAJNIŠKA DEKLARACIJA
- = DACHAUSKI EPILOG
- = ČETA ALI KOALICIJA?
- = ZAGREBŠKA 'PRAXIS'
- = FILOZOFSKA GESLA

337

JUNIJ 1967

KULTURA IN OMIKA

KONTRAREVOLUCIJA?!

Izšla je četrta knjiga člankov, intervjujev in študij slovenskega komunističnega voditelja in novega predsednika vlade v Ljubljani Staneta Kavčiča. V knjigi ob ravna Kavčič med ostalim gospodarsko reformo, IV. (brionski) plenum, ko so se odkrižali Rankovića, najzanimivejši pa je prispevek o spremembah v katoliški cerkvi, katerega je Kavčič napisal prav za to zbirko. Članek obsega več poglavij, od katerih eno nosi naslov "Kaj je religija". Avtor prizna, da vera ni enostaven fenomen, katerega je moč odpraviti z Marxovim "opijem". Kavčiča kot politika seveda najbolj zanima drugi vatikanski koncil in zamisel 'aggiornamenta' Janeza XXIII najti cerkvi in veri mesto v sodobnem svetu. Kavčič je za dialog s cerkvijo, toda take vrste dialog, ki bo vodil "k svobodi in afirmaciji človeka, v pluralizmu ljudi, ne pa v pluralizmu strank" - najbrže pluralizem komunistov, kajti edino zanje se danes zahteva v Zvezi komunistov svoboda in afirmacija. Stališče napram ostalim ljudem ostaja še vedno neizpremenjeno.

O sedanjem svetu rezonira Kavčič približno takole: Na svetu so danes i kristjani i marksisti in oboji bodo ostali še dolgo časa. Ni računati na to, da bi vera v komunističnih državah izginila, ker je vera čustven pojav, ki zadeva intimno stran človeka. Kot ateist upa, da bo vera nekega dne izginila in da ne bo več potrebna, vendar meni, da tega ne bodo dosegli z borbenim ateizmom, ki bi lahko z izrazito protiverskim in dogmatskim odnosom med verniki otežil razvoj komunizma (jugoslovanski komunistični ideologi zadnje čase raje uporabljajo izraz "demokratski socializem" v svojih razpravah za tujino, kar zveni na Zapadu bolj strpno). Kar je bolj na mestu, meni Kavčič, je marksistič na analiza družbenih gibanj, kajti le znanstvena in psihološka ocena bo vernim ljudem pokazala in dokazala da vera ni več potrebna.

V poglavju o veri in cerkvi na Slovenskem pride Kavčič do zanimive zahteve. Pravi, da je v interesu cerkve doma, da zavzame stališče ne samo do sedanjosti, ampak tudi do preteklosti. O čem misli Kavčič, ko govorí o preteklosti? O "sedanji kontrarevoluciji", ki naj bi bila dedinja predvojne in medvojne politike katoliškega tabora v Sloveniji. Kontrarevolucijo naj bi predstavljalo sedanje politično delovanje in prizadevanje "belogardiščne" emigracije. Skratka Kavčič želi, da bi katoliška cerkev z nekako politično izjavo napadla politične nasprotnike komunističnega režima. Nekam čudna zahteva za ljudi, ki trdijo, naj se cerkev zani- ma za vero in naj pusti politiko pri miru...

ŠOLSTVO: Nekatere ljubljanske fakultete zahtevajo, naj bi že letošnjo jesen uvedli sprejemni izpit za vpis na univerzo. V zvezi s tem so se v študentskem naselju v Ljubljani sestali ljubljanski srednješolci in sprejeli resolucijo, ki pravi, da se s selekcijo sicer strinjajo, a da bi bilo bolje, ako bi jo izvršili v prvem letniku na univerzi, tako da bi prišla do veljave resnična sposobnost in volja za študij. Selekcija pred univerzitetnim študijem bi bila nepravilna, ker bi prizadela tiste dijake, ki so imeli slabšo predizobrazbo. - Težave pri selekciji pa bodo vseeno ostale. Neki študent kemije iz Ljubljane npr. piše v DELU, da kljub vsem naporom ni mogel dobiti knjig za izpite, ki jih bo polagal poleti, a izpit je pogoj za nadaljni študij. Kako bodo potem ocenili "voljo za študij", kot so se izrazili dijaki, če pa knjig ne bodo mogli dobiti? Nekaj dni kasneje je univerzitetni svet sklenil, da ne bo letos nobenih sprememb glede vpisa in da se bo kakovostni izbor v glavnem izvršil v teku prvega študijskega leta. Svet pa ni proti administrativni omejitvi vpisa "kjer prostorske in kadrovske razmere na fakulteti skupaj s perspektivnimi kadrovskimi potrebami to neizpodbitno zahtevajo".

Slovenska komunistična poslanka v rimskem parlamentu Marija Bernetičeva je nedavno dobila na svojo pismeno interpelacijo odgovor ministra za občo vzgojo, v katerem ji le-ta obljublja skorajšnje ukrepe za ureditev položaja slovenskih srednjih šol. Med te ukrepe sodi sprejem in potrditev učnih programov, razpis izpitov za učno osebje in drugo.

KNJIŽNI TRG: Slovenska matica je izdala prvo knjigo publikacije "Slovenska književnost 1945-1965". Sestavili so jo Boris Paternu, Helga Glušič-Krisper in Matjaž Kmecl. Matica pripravlja tudi šesto (in zadnjo) knjigo "Zgodovine slovenskega slovstva", ki bo zajela slovensko literaturo med obema vojnoma do 1.1941 oziroma do 1.1945.

Beograjska POLITIKA objavlja že dolga leta zanimivo rubriko "Da li znate?", v kateri daje odgovore na vprašanja objavljena v listu dan popreje. Na vprašanje o protestantski tiskarni v Urachu v Nemčiji, je POLITIKA zapisala med drugim, da je Ungnad pripeljal v Urach slovaškega reformatorja Primoža Trubarja, ki je s svojimi prevodi širil reformacijo na Hrvaškem in v Dalmaciji, Istri in Bosni. - Svoječas je ukrajinski slavist Isačenko v Bratislavi trdil, da so Brižinski spomeniki slovaški, toda modrost Politikega novinarja prekaša tudi Isačenko.

POKOJNI: V 94. letu starosti je umrl matematik akademik dr. Josip Plemelj, prvi rektor ljubljanske univerze. Bil je tudi dopisni član Jugoslovanske, Srbske in Bavarske akademije. Ob 90-letnici ga je ljubljanska univerza počastila s častnim doktoratom.

V avstrijskem društvu za arhitekturo so konec maja odprli reprezentativno razstavo arhitekta Josipa Plečnika ob desetletnici njegove smrti. SPECTATOR

Nauk Majniške deklaracije

Kot je sicer Majniško deklaracijo iz leta 1917. moč smatrati kot zelo pogumen in politično dalekoviden dokument, je njena pojava prav gotovo v tistih časih pospešila "ločitev duhov" znotraj vseh treh slovenskih političnih taborov.

Če vzamemo besedilo Majniške deklaracije dobesedno, je njen intelektualni, če ne tudi duhovni oče, dr. Ivan Šušteršič, kranjski deželni glavar in tedanji načelnik Slovenske ljudske stranke, kakor se že to sliši paradoksalno. Na njegov predlog je namreč slovensko-hrvatski kongres leta 1912 v Ljubljani sprejel zahtevo po združitvi vseh južnih Slovanov na ozemlju monarhije v eno državno entoto. Z nekaterimi nebistvenimi dodatki je bil nato ta državno-politični program zapisan v Majniški deklaraciji, ki jo je v srbsko-hrvatskem in nemškem jeziku v dunajskem parlamentu prebral dr. Anton Korosec kot predsednik parlamentarnega Jugoslovanskega kluba. Zgodovinsko gledano ni nobenega dvoma, da so jo sprva prav vsi jemali dobesedno, torej "pod žezlom habsburško-lotarinške dinastije". To dokazujejo diametralno različni podpisi na deklaracijskih izjavah in številne posebne dopolnilne izjave lojalnosti Kroni. Šele tekom časa in spričo vojnega in mednarodnega razvoja so predvsem mlajši politični vodniki začeli misliti na rešitev našega političnega in narodnega vprašanja izven monarhije, do česar je tudi končno - a nikakor ne zadovoljivo - prišlo. Ta dvojna deklaracijska pot je potem potencirala notranja trenja v vseh treh političnih strankah - med starimi in mladimi - in končno slednje privedla na vodstvo.

Majniška deklaracija bi prav verjetno mogla biti uresničena v svoji osnovni zamisli, če bi bili dunajski dvorni in vladni činitelji tako dalekovidni kot sicer niso bili. V primeru pravočasnega ločenega miru Avstro-Ogrske z Antanto, za kar so si prizadevali mnogi vplivni faktorji, bi skoro gotovo moralo priti do trialistične federativne preureditve monarhije, ki bi vsaj za naš del utegnila biti dobra rešitev. Politični kratkovidnosti teh dunajskih krogov pa se je treba za-

BESEDILO MAJNIŠKE DEKLARACIJE (po dr. Lončarjevi verziji)

"Podpisani poslanci, ki so združeni v 'Jugoslovanskem klubu', izjavljajo, da zahtevajo na temelju narodnega načela in hrvatskega državnega prava, naj se vsa ozemlja monarhije, v katerih prebivajo Slovenci, Hrvati in Srbi, združijo pod žezlom habsburško-lotarinške dinastije v samostojno državno telo, ki bodi prosto vsakega narodnega gospodstva tujcev in osnovano na demokratični podlagi. Za uresničenje te zahteve enotnega naroda bodo zastavili vse moči. S tem pridržkom se bodo podpisani udeleževali parlamentarnega dela."

hvaliti, da se je odpor zatiranih narodov nujno stopnjeval in preko radikalnejših političnih vodnikov krenil v smer, ki je prinesla razbitje monarhije in ustvaritev številnih novih problemov, ki še danes niso zadovoljivo rešeni.

Pričakovati bi bilo, da bi se iz takega klasičnega primera politiki pozneje in dandanes nekaj naučili in ne ponavljali istih napak, kot jih je delala dunajska gospoda pred petdesetimi leti. Vsaj zaradi tega, če že nič drugega, je vredno in potrebno, da se po petdesetih letih spominjamo Majniške deklaracije. Formalno vzeto so njene zahteve kajpak že zastarele, "enotni narod" vključujoč, načelno bo pa njen klic po samoodločbi, samoupravi in demokraciji živ na veke.

DACHAUSKI EPILOG

V današnji številki zaključujemo opis polkovnika g. Glušiča, kako je bilo v Dachauu pred dobrimi dvajsetimi leti. Tja bi sodil tudi poseben članek "Božič v Dachauu", ki je bil pred leti objavljen v 'Ameriški domovini'; ker ga verjetno večina bralcev ne pozna, bomo skušali, da ga objavimo pozneje.

Glušičev oris Dachaua ima trojen pomen: 1. nazorno pokaže, da niso bili dachauski trpini samo v vrstah OF; 2. podaja tudi nekomunistično verzijo dachau stva; 3. jasno pove, zakaj da ni bilo mogoče rešiti interniranih domobrancev, ki so bili odrejeni za povratek v domovino. Vse troje je za bodoče zgodovinarje izrednega pomena. To je doslej prvi in bo najbrž tudi edini avtentični prikaz, ker bo zgodovina, potem ko se bodo sedanje strasti umirile, težko prisodila komunističnim propagandnim esejem enakovredno veljavnost in pristojnost.

V današnjem epilogu je polk. Glušič pogledal širše in v zvezi z aretacijami navedel dve dalekosežni trditvi, ki kajpak terjata pred zgodovino odgovora ali pojasnila prizadetih: da je bil domobranski komandant v Novem mestu izdan po "ljotičevcu", in da so bile gestapovske aretacije na Vidov dan izvedene "na zahtevo pokrajinske uprave", torej nujno z vednostjo prezidenta Rupnika. Kot znano - tedaj je bil aretiran v zvezi z aretacijami na Vidov dan tudi dr. Milan Bano, pred sedstveni tajnik na pokrajinski upravi.

STRANKE IN VODNIKI

Kaj je dejansko značilnost političnih strank, se vprašujemo, ko beremo Dr. V-jev članek in Dr. Sirčevo pismo uredniku. Ali je politična stranka vojaško organizirana četa miselno uniformiranih in načelniku-komandirju pokornih volivcev, ali pa je neke vrste konglomerat svobodnih ljudi, ki imajo skupne samo neke obče politične cilje?

Rekli bi, da so politične stranke v stvari koalicije, ker nismo mnenja, da bi se množice pristašev mogle opredeljevati v vseh ali mnogih podrobnostih enako. Vsaj v demokratičnih političnih strankah. To razloži, zakaj imamo potem različna krila v strankah - od desnice preko centra do leve. Vse to se sicer ne odraža na strankinem programu, - ki je kajpak samo okvirnega in dolgoročnega značaja, - kaže pa se v dnevni politiki, ko je treba reševati tekoča, konkretna politična vprašanja. Z ozirom na to je potem tudi vloga načelnika stranke, da posreduje med različnimi skupinami ali krili v stranki, ne pa da deluje kot protagonist ene skupine (proti ostalim). Načelnik stranke more biti tako le tisti, ki lahko povezuje celokupno stranko, to je tisti, ki in ker uživa zaupanje ogromne večine somišljenikov - od leve preko centra do desnice. Ako stranka takega načelnika nima, se ta nujno začne drobiti, ali pa mora zaiti v neko obliko totalitarnosti, avtokratičnosti, ko postane načelnikova beseda že tudi strankina politika. Zgledov za to ni treba iskati med Slovenci in ob tem tarnati, kako da smo majhni, bolno ambiciozni ali amoralni. To se je dogajalo in se do gaja po celem božjem svetu. Končno to tudi ni samo fenomen političnega življenja.

Drugi in delno z gornjim povezan problem je interna demokracija v stranki. Preden moremo razložiti pojav političnega hajduštva gotovih slovenskih politikov, je treba preiskati, v koliko je bilo tem ljudem zares omogočeno sodelovanje (ki ni istovetni pojem za kimanje). Preiskati, v koliko so naše stranke zares živele demokratično. Velja premisliti, če gremo korak dalje, koliko so slovenski volivci odločili, da se slovenska napredna stranka utopi v protislovenski JNS ali pa ljudska stranka v spačku JRZ. Tudi to daje misliti, zakaj smo imeli pozneje toliko uskokov, hajdukov...

V mnogočem delimo misli z dr. Sircem v II. delu pisma. Pisali pa smo o nesrečnem "predstavištvu", ker smo zo pet slišali staro ploščo, ki je že tako zdršana, da nima nobene melodije več. Zaradi tega se nam zdi, da bi tisti del pisma moral biti naslovljen na g. Stareta.

LJUBLJANSKA GESLA IZ BEOGRADA?

Od domovinskega sodelavca

Parole, ki so se pojavile na zidovih Filozofske fakultete v Ljubljani v noči na 26. april (KT 336), so v gotovem pogledu prav tako konfuzne, ko so uradni in neuradni komentarji jugoslovanskega režima. Točna in zanesljiva analiza teh gesel zunaj domovine je namreč prav tako težka kot je bila težka v domovini. Dejansko stojita tako ZKS kot režimska tajna policija pred nerešljivim problemom, pa se zatekajo v vse mogoče kombinacije in zdaj obtožujejo klerikalce v emigraciji, potem imenujejo duhovnega očeta teh gesel Dr. Žebota ("teoretika skrajne reakcionarne cerkvene struje" - ko bi le vedeli, kakšen nonsens je ta epitet!), isto časno ugotavljajo, da sta ta zločin "verjetno" izvršili dve osebi, od katerih ena ne obvlada slovenskega jezika, pe še, da je bil to neslavni poskus reakcionarnih inozemskih krogov, da je bila to provokacija režiserjev, spet "verjetno" iz inozemstva, itd, itd.

Vse to je mlatenje prazne slame. Če zdaj analiziram nekatera gesla, kot so bila sprejeta iz domovine, potem je vse skupaj še huje:

"Naj živi naš idejni vodja M. Djilas", bi kazal, da gre za razočarane komuniste, levičarje. Toda kako pojasniti "Naj živi jugoslovanski narod!" in "Podpiramo deklaracijo!", pri čemer je mišljena zagrebška deklaracija o hrvatskem jeziku (KT 335), presega mojo pamet. Po udbaški logiki naj bi pač dr. Žebot pojasnil ta gordijski voz. . . "Zahtevamo izpustitev političnih nasprotnikov", se gotovo nanaša na prof. Mihajlova, katerega da v Sloveniji niso poznali. Razumljivo in logično zahtevo po "ločitvi Socialistične zveze delovnega ljudstva od Zveze komunistov Jugoslavije v samostojno neodvisno Socialistično zvezo" je sicer mogoče pripisati dr. Žebotu, ki jo je obširno branil v 'Slovenski državi', a jo je tudi moč pripisati prof. Mihajlovu, ki jo je postavil prej.

Korak naprej je "Zahtevamo svobodo govora, tiska in združevanja". Tu ima spet prste vmes Mihajlov. Enako: "Nasprotujemo diktaturi in demagoškemu vodstvu ZKJ". Toda napis "Illegalna organizacijska grana PJSO Sav. jug. soc. omladine" je spravil eksperte Ribičevega kalibra ob pamet. Tu je vse odpovedalo, do kler ni bistra glava pojasnila, da gre za Neslovenca, najbrž kar za neslovenskega najemnika v službi skrajne slovenske reakcije od Celovca in Trsta do Montevidea (zakaj baš do Montevidea - vrag naj to pojasni!)

Vsa zadeva je mnogo bolj enostavna. Da so jo izpeljali zagrenjeni komunisti - ne dvomim niti sekundo. Če so vedeli za emigracijo ali ne, ni čisto nič važno. Vedeli pa so za diktaturo proletariata, za odsotnost demokratičnih svoboščin. In to je bistveno. Tako bistveno, da tega tudi ne spremeni verjetnost, da so imeli prste vmes kakšni študentje neslovenskega porekla.

SLOVENKE V WASHINGTONU (Od našega dopisnika) Washington, 29. 5.

Tristo delegatk Ameriško Slovenske Ženske Zveze so na banketu v tuk. hotelu Hilton počastili s svojo udeležbo senator Frank Laushe in kongresnika John Blatnik in Frank Annunzio. Banket je bila zaključna prireditev 17. konvencije, ko je od 24. do 28. maja Zveza pregledala svoje dosedanje delo in sprejela nove sklepe za bodoče. Na banketu, ki ga je spretno vodila urednica zvezinega glasila 'Zarja' ga. Corinne Leskovar, soproga znanega čikaškega Slovenca dr. Luja Leskovarja in hčerka dolgoletne in agilne zvezine glavne tajnice ge. Albine Novakove, je govoril tudi senator Laushe. Čepprav je omenil, da je bil rojen in vzgojen v Ameriki, je lepo govoril slovenski. Med govorom je citiral tudi nekaj slovenskih pesmi, med njimi iz Gregorčiča in pa 'Buči, buči, morje Adrijsko'. Spominjal se je svojega plodovitega županovanja v Clevelandu in neprekinjenih stikov s slovensko kolonijo. Kongresnik g. Blatnik je govoril angleški, toda spominjal se "potic", ki mu jih je mama prinesla v Washington, ko je bil izvoljen v kongres. Kongresnik g. Annunzio, v čigar čikaškem okraju je mnogo Slovencev, je podal zanimiv pregled slovenske zgodovine, počenši od kralja Sama do dandanašnjih dni. - Nato je otroški pevski zbor pod vodstvom g. Mirka Čoklja zelo lepo zapel nekaj slovenskih pesmi, potem pa je sopranistka ga. Marija Kranjc-Fischinger zapela nekaj umetnih in narodnih. Ad hoc sestavljeni Washingtonski oktet (dirigent g. M. Pregelj) se je po začetni tremi znašel - ni čudno, tudi meni bi se glas tresel pri taki damski družbi. - in nazadnje doživel viharen aplavz. Ognjeni krst je prestal.

PROGLAS

NARODNEGA ODBORA ZA SLOVENIJO

K PETDESETLETNICI MAJSKE DEKLARACIJE Z DNEM 30. MAJA 1917.

Dne 30. maja 1917. je predsednik Jugoslovanskega kluba, slovenski narodni zastopnik, dr. Anton Korošec, podal v avstrijskem parlamentu na Dunaju izjavo, ki je v slovenski in jugoslovanski politični zgodovini dobila ime Majska deklaracija. Ta izjava je bila javen, slovesen izraz volje Slovencev, Hrvatov in Srbov, ki so tedaj bili državljani Avstrije, da bodo od tistega dne v narodnih vprašanjih in mednarodnih odnosih nastopali skupno in samostojno s ciljem, da hočejo z združenimi silami doseči svobodo in v bodoče živeti v skupni narodni državi.

Majska deklaracija je vzbudila v naslednjih mesecih - ko sta jo sprejela ljubljanski škof dr. Anton Bonaventura Jeglič in ljubljanski župan in pisatelj dr. Ivan Tavčar ter jo skupno z zastopniki vseh slovenskih političnih strank priporočila ljudstvu kot nujni najboljši narodno-politični program - silen val narodnostnega navdušenja, val odpornosti proti avstro-ogrski monarhiji in val zahtevnosti po narodni državi.

Deklaracijsko gibanje kljub vojnim razmeram, kljub vsemu pritisku vlade, ni ponehalo, je dobilo plebiscitarno razsežnost in se stopnjevalo vse do 29. oktobra 1918, ko so Slovenci zapustili Avstro-ogrsko monarhijo in prestopili v novo državo Srbov, Hrvatov in Slovencev, ki je kasneje dobila ime Jugoslavija. Majska deklaracija je torej politično dejanje našega narodnega vstajenja in osvobojenja.

Bistvo Majske deklaracije vsebuje državno in narodno politični program slovenskih narodov na jugu Evrope: Z vzajemnimi močmi naj ti narodi ustvarimo in ohranjamo svoje državno življenje v svobodi in demokraciji.

Trajne vrednote, ki jih je Majska deklaracija dvignila v luč idealov slovenske narodne politike, so torej:

narodna svoboda in neodvisnost, ki jo narodna država ščiti pred vmešavanjem nezaželenih tujih vplivov;

državni notranji red demokracije, ki so mu osebne svoboščine državljanov svete in nedotakljive;

potrebna povezava moči in sredstev sorodnih, sosednih slovanskih narodov na jugu Evrope za skupno obrambo miru in skupno pospeševanje blaginje.

Ob petdesetletnici Majske deklaracije se hvaležno spominjamo vseh ustvarjalcev, ki so klesali trdo pot narodnega življenja v osvobojenje.

Obžalujemo, da nad našim narodom in nad vsemi južnimi Slovani, kot nad vsemi slovanskimi deželami sploh, sedaj začasno gospoduje vsiljeni sistem komunistične diktature, ki je negacija osebne in narodne svobode in nesrečno nasprotje svobodne in neodvisne države.

Svobodni Slovenci! Častimo spomin na Majsko deklaracijo. Politična in narodna svoboda vseh Slovencev je njen in naš nepremakljivi cilj. Ob tej petdesetletnici nam bodi še posebej poziv, da z združenimi močmi pomagamo narodu, da se znebi diktature.

Vsi v delo za ideal Majske deklaracije, v borbo za svobodno, moderno, demokratično narodno državo, ki naj bo ljubljeni dom vseh hčera in sinov, bratov *

Gošarji in intelektualci

"Zagrebska revija PRAXIS je po osmih mesecih težav z oblastmi pričela ponovno izhajati."(KT 335.)

MED VOJNO

Komunistično gibanje ni imelo v Sloveniji neposredno pred vojno večjega števila intelektualcev. Več je bilo le mladih študentov, ki so se v revolucionarnem zanesenjaštvu priključili komunistom. Predvojna Slovenija s tremi merodajnimi strankami je dala dovolj možnosti intelektualcem, ki so se hoteli udeleževati v politiki, da sodelujejo v okviru posameznih strank. Izkazalo pa se je, da slovenski intelektualci kaj radi kažejo preveliko ambicioznost, biti na vsak način vodilni faktor v tej ali oni stranki, oziroma biti vidni faktor v državni upravi. Bilo je več ambicije kakor pa možnosti, tem ambicijam zadostiti. Ponudba je bila prevelika. Skromnosti in samozatajevanja ti intelektualci niso poznali. Če mu ni dala ena stranka vidnega mesta, se je presedlalo v drugo stranko. Če to ni bilo mogoče, so se taki intelektualci potegnili nazaj in so igrali užaljene veličine, ki so se izživljale v večnem nerganju in kritiziranju pri omizjih in v družbi, toda pozvani, da sodelujejo in pokažejo svoje sposobnosti, so odklonili. Mnogi od teh so ustanavljali filijalke strank iz drugih pokrajin Jugoslavije, pri katerih so postali končno predsedniki, podpredsedniki in tajniki in pri volitvah eventualno kandidati na brezizglednih kandidatnih listah. Nečimernosti in ambicioznosti je bilo s tem vsaj deloma zadoščeno; narod je zvedel za njih obstoj, četudi jih ni hotel sprejeti. Jugoslovanska nacionalna stranka je vsled obilice ambicioznih intelektualcev imela svoje kmetijsko krilo, kjer so se različni salonski kmetje-intelektualci izživljali kot rešitelji kmetov. Slovenska ljudska stranka je imela svoje težave s krščansko socialnim krilom, kjer so častihlepni in neučakani sociologi hoteli reformirati slovenski svet. Socialisti so imeli težave z levico, ki je zlorabljala legalno socialistično stranko, da so se v njej skrivali bodoči komunistični prevratneži in revolucionarji.

Takoj po izbruhu vojne se je pojavila komunistična stranka s svojim eksklu-

★in sester, celotne naše narodne družine.

Slava majski deklaraciji! Naj živi svoboda!

NARODNI ODBOR ZA SLOVENIJO: Dr. Miha Krek, predsednik; Miloš Stare, tajnik; Dr. Ljubo Sirc, član.

Slovenske politične organizacije v zdomstvu sopedpisujejo ta razglas in apelirajo na rojake in somišljenike, da z združenimi močmi pomagamo domovini, da bi našla najboljšo pot mirnega prehoda v demokratično državno-družbeno ureditev.

SLOVENSKA DEMOKRATSKA STRANKA: Ing. Ladislav Bevc, predsednik in član NO.

Dr. Franjo M. Mačus, član vodstva in član NO.

SLOVENSKA KRŠČANSKA DEMOKRACIJA (SLS): Dr. Ludovik Puš, glavni tajnik in član NO.

Rudolf Smersu, član načelstva in član NO.

DELEGACIJA SOCIALISTIČNE STRANKE JUGOSLAVIJE V ZAMEJSTVU, Slovenski del:

Dr. Celestin Jelenc, zastopnik in član NO.

zivnim programom in je načelno odklanjala skupno delovanje z demokratskimi tradicionalnimi strankami. Ko je istočasno postalo očito, da ji je primanjkovalo intelektualcev, so pripadniki levičarskih kril v strankah in pa številni nečimerni in ambiciozni nergači izven strank zaslutili priložnost, da izpolnijo vrzel, ki je bila pri komunistih tako očita.

Dejstvo je, da je priliv teh intelektualcev h komunistom bil najmanjši iz severnih krajev Slovenije, večji iz srednje Slovenije in največji iz primorskih krajev. Predvojni primorski intelektualci nosijo tudi v veliki meri odgovornost, da so Slovenci izgubili Trst in Gorico in posredno tudi Koroško in Beneško Slovenijo. Leta 1945 so na nekritičen način odbili vsako sodelovanje z zavezniki, kar bi nam rešilo te kraje. Sodelovanje, ki se je smatralo takrat za zločin, ko so zavezniki prosili zanj, je pa danes postalo naenkrat vsakdanja potreba.

Svoje uspehe med drugo svetovno vojno imajo komunistični partizani med drugim pripisati dejstvu, da so dobili na svojo stran intelektualce, ki sicer po veliki večini niso bili komunistično usmerjeni, toda so v svojstvu "koristnih budal" delali neprecenljive usluge komunistom. Partizani so vedeli za karakterne defekte teh intelektualcev, ki so v svojem oportunistu špekulirali, da je treba staviti na "pravo karto", češ vse to se bo "izplačalo". Partizani so se pri tem poslu izkazali kot izvrstni psihologi in so, poznavajoč nemoralno oportunistično nastrojenost teh intelektualcev, postopali temu primerno. Zato so intelektualcem, predvsem pa bivšim politikom in bivšim visokim funkcionarjem obljubljali deseta nebesa, samo da se zadržijo pasivno, to se pravi, da izza zapečka hvalijo partizansko gibanje, v kolikor niso šli celo na teren, v gozd.

Tako so številni in bivši visoki funkcionarji hranili doma celo pisana zagoto vila od strani komunistov, da bodo po končani vojni zavzeli odlična mesta, recimo na primer bansko mesto, čeravno je bilo jasno, da tega mesta ne bo več, če pridejo komunisti na oblast. Še več jih je imelo ustmena zagotovila te ali slične narave. Komunisti so imeli posebno zabavo, kadar so se na svojih tajnih sestankih, ko so bili sami med seboj, norčevali iz teh koristnih budal.

Po končani vojni so seveda partizani pozabili na vse obljube in so vse takšne koristne budale potisnili na mrtvi tir, v kolikor jih ni zadela ostrejša kazen za njihov oportunistem.

Vsa važnejša mesta so zavzeli pristni gošarji, ki so briljirali v nasilju in v pomanjkljivi predizobrazbi. Za vsako mesto je bil tak partizan absolutno sposoben in intelektualci so se morali zadovoljiti z nižjimi mesti, ker je bilo naravno, da so robustni z nasiljem prežeti revolucionarji zaničevali intelektualce.

PO VOJNI

Trajalo je precej let in še traja deloma danes, da so gošarji harali po uradih, ustanovah in gospodarskih podjetjih, sploh povsod, po od njih zamišljenih marksističnih metodah, dokler ni prišlo do tega, da je bil vsestranski polom na vidiku. Z leti so se redčile vrste gošarjev-revolucionarjev, pa tudi na stranski tir porinjeni intelektualci so postali redkejši; na polju javnega udejstvovanja se je pojavila mlajša generacija intelektualcev brez revolucionarne gošarske preteklosti, ki ima deloma zelo solidno izobrazbo in ki je počasi toda vztrajno začela ostro kritizirati nemoralno, nestrokovno, razsipniško in naravnost v ka-

tastrofo vodeče zadržanje gošarskih revolucionarjev, ki so, zahvaljujoč se materialnim prednostim, izgubili vsako razsodnost in vzdržnost ter se spremenili v novi razred nedotakljivih, nepogrešljivih in večnih izbrancev.

Razumljivo je, da se v komunističnem režimu ne more direktno nastopiti proti takim dekadentnim pojavom vodeče kaste, marveč se pojavijo prvi protesti potom kulturnih delavcev, ki na več ali manj prikrit način začnejo kritizirati razvratno in nesposobno komunistično družbo.

Ker je posebno gospodarsko stanje postalo zmeraj obupnejše, so komunisti bili prisiljeni približati se narodu in ga nolens volens prositi za sodelovanje pri reševanju tega, kar se še rešiti da. Je naravno, da v takem vzdušju tudi intelektualci, misleči človek na splošno, lažje zadiha in svobodnejše izrazi svojo kritiko. Komunisti so bili prisiljeni, dati več svobode tudi v izhajanju kulturnih in znanstvenih revij, kjer so se nekateri pogumni intelektualci sedanje generacije dvignili in izrekli uničujočo sodbo o svojih očetih-gošarjih-partizanih.

V tem pogledu prav gotovo prednjači zagrebški filozofski list 'Praxis', ki se je pojavil pred dvema letoma in v katerem so si uredniki in sodelavci zastavili točen program, v katerem so stali na stališču, da so Marxove misli še zmeraj najplodnejše izhodišče za današnje filozofiranje, za spoznavanje osnovnih problemov današnjega sveta in človeka. Istočasno pa so tudi izjavili, da je marksistični dogmatizem v veliki meri bolj škodljiv kot pa odprt antimarksizem. Marxove misli morejo torej imeti samo tedaj življenjsko silo, ako služijo kot vir navdiha, a ne nadomestek za samostojno mišljenje. Predvsem so bili ti mladi intelektualci prepričani, da more dialog o osnovnih problemih današnjega sveta in človeka biti plodonosen samo tedaj, ako v njem sodelujejo tudi nemarksisti, da, celo antimarksisti, sploh vsi tisti, ki so pripravljeni, da odprto in iskreno spregovorijo o bitnih vprašanjih našega časa. Ti intelektualci so bili nadalje prepričani, da njihov list 'Praxis' ne more biti samo hrvatski in jugoslovanski, marveč mora imeti mednarodni značaj, da ne razpravlja samo o domačih marveč o splošnih problemih in da jih zajame ne samo iz domače marveč iz svetske, marksistične in socialistične perspektive. Filozofija pa se mora razvijati samo v tem pravcu, v katerem je ona neprizanesljiva kritika vsega obstoječega, zares humanistična vizija človeštva ter gonilna sila pri naporih za izboljšanje razmer. Vse more in mora biti predmet kritike in od te ne sme biti izvzet tudi list 'Praxis' in zato je pozdravljena vsaka javna kritična razprava o tem časopisu.

Koncizno povedano, mladi intelektualci so pozvali v prvi vrsti na borbo proti marksističnemu dogmatizmu, proti socialističnemu konservatizmu, proti birokratizmu in etatizmu in zahtevajo konsekvantno razvijanje družbenega samoupravljanja, humanističnega in ustvarjajočega socializma.

REŽIM UDARI

Te drzne misli, tudi dosledno izvajane v časopisu, so bile nekaj časa tolerirane od strani novega razreda bivših gošarjev-revolucionarjev. Ko se je narod že začel čuditi, kako da vladajoča plast ne reagira in so vladajoči že postali predmet posmehovanja, so se opogumili in prišli s protiudarci. Najprej se je začelo trditi, da je pisanje teh intelektualcev deplasirano, trkanje na odprta vrata, nepotrebno pretiravanje itd. Kmalu so postale obtožbe težje in konkretnije, češ da je vse to maloburžujski anarhizem, meščanski liberalizem, idejna dezorientacija in revizionizem in da z vztrajanjem pri svojih naziranjih ti intelektualci zapadajo v abstraktni humanizem, anarholiberalizem, austromarksizem, pa celo v antikomunizem.

Dve leti je izhajal z vzorno točnostjo. Naenkrat so se pojavile "finančne težave", "zunanje" in "notranje" težave in končno list ni več izšel.

Po "osmih burnih mesecih", kakor pravijo sami, se je časopis pojavil na novo z isto strukturo in zunanjo opremo in - razen z eno izjemo - v stari redakciji.

Izdajatelji v prvi, na novo izišli številki lista, izrecno pripominjajo: da ni razloga, da bi list spremenil svojo dosedanjo koncepcijo in fizionomijo. Res je, da nasprotniki (beri: režim) trde, da so problemi, o katerih list 'Praxis' razpravlja, danes že rešeni in da je zato časopis izgubil razlog izhajanja. Tem bodi povedano, da so ti problemi postali pri nas še bolj nujni in je zato časopis dobil še težjo in odgovornejšo nalogo. Tako pravijo izdajatelji.

BITI PRIPRAVLJEN - TO JE VSE

Okoli lista so zbrane pri sodelovanju najboljše jugoslovanske filozofske (in ne le filozofske) sile, katerim so se pridružili številni znanstveniki iz celega sveta, kar je razvidno iz seznama članov redakcijskega sveta.

Ko so začeli z listom, izdajatelji niso izključili možnosti, da bodo naleteli na nerazumevanje in odpor, toda niso slutili, da bodo postali predmet brezobzirnih napadov v takem obsegu in teži. So pa globoko prepričani, da se nekaj sličnega ne bo ponovilo, vendar pa menijo, da je treba biti pripravljen na vse možnosti. Čeprav list ni bil pripravljen na kake koncesije ali kompromise ali samokritiko, vendar list ni končal tako, kot se je to zgodilo z različnimi drugimi "heretičnimi" listi.

Kaj se je torej tedaj moralo zgoditi v teh zadnjih "burnih" osmih mesecih; ko list ni izhajal? Tega izdajatelji ne povedo. Toda iz njihovega samozavestnega pisanja moremo sklepati, da se je list pojavil zopet vsled svoje visoke vrednosti, ko je list po zaslugi urednikov dosegel tako visoko kvaliteto, da ne morejo negirati tega tisti, katerim list v nobenem oziru ni všeč in ki so ga hoteli tudi uničiti. Je vsekakor dobro znamenje, da se borba, ki bi po volji vladajočih morala zaspiti, vodi naprej med intelektualci in med novim razredom bivših gošarjev, katero borbo so izdajatelji tik pred ustavitvijo lista označili kot borbo med generacijo, ki je včeraj še hodila v capah in opankah, danes pa se vozi v luksuznih limuzinah in prebiva v nič manj luksuznih vilah in gradičih, in kateri ti borbeni intelektualci odrekajo vsako sposobnost in legitimacijo za reševanje problemov, ki danes tarejo Jugoslavijo.

Dr. V.

PISMA UREDNIKU -

"PRAZNIK ZASTAVE"

G.urednik! Z veliko zamudo se oglašam ob oktobrskem proglasu Narodnega odbora za Slovenijo, ki je lani označil dan slovenske narodne zastave in ste ga v št. 330 tako lično natisnili. Pričakoval sem, da se bo kdo drugi zmenil zanj. Kljub temu, da sem pozen, pišem v upanju, da bodo prizadeti gospodje to pismo morda vzeli v poštev, ko bo do pripravljali nove poslanice. Vprašujem se namreč, ali je bil lanski proglas resen ali neresen. Če Narodnemu odboru pripišem resnost, kot se za tako telo spodobi, je po njegovih besedah šlo za narodno svetinjo in eno najvidnejših znamenj narodne kulture, katero naj bi celo dvigali k češčenju. (Mimogrede rečeno se mi zdi, da češčenje pristojna le svetnikom.) Če je torej stvar tako važna in je ne smemo omalovaževati, se postavlja vprašanje, kdo je pooblastil Narodni odbor, da oznanja nove praznike. V čigavem imenu razglaša, da bodi dan osvobojenja odslej tudi dan zastave? Koga predstavlja osem podpisanih gospodov?

Po drugi strani je mogoče oporekati, da jemljem zadevo prerեսno in da cepim dlako, saj vendar odbor ni ukrenil ničesar, kar bi zahtevalo narodna pooblastila; zapisal je le nekaj priložnostnih besed, katere ni mogoče vzeti zares, ker je rodoljubno pleteničenje že od nekdanj v navadi. Če je tako, potem moram z obžalovanjem ugotoviti, da je Narodni odbor s praznimi besedami omalovaževal prav tisto zastavo, o kateri je toliko govoril. Kaj je res? Zaradi spoštovanja do podpisanih gospodov sem v zagati. Ali naj jih smatram za nedemokratične ali pa naj si mislim, da so narodno zastavo takorekoč razrezali za gate, da bi pokrili svojo miselno goloto? ŠTEFAN TOMAŽIČ (Avstrija)

G.urednik: -

I. Presenečen sem bil z objavo "komentarja" o razmerah med Hrvati pod naslovom "Jukić je imel prav" v KT 336. Če že "politični dopisnik" ne ve, kako se spodobi Slovencem pisati o sosedih in sodržavljanih, bi se za to moralo pobrigati uredništvo.

Pisec je nazorno dokazal, kako se politika ne vodi. Eno izmed osnovnih pravil demokratične politike je menda, da se je treba izogibati osebnim napadom in žaljivkam. Žal se je g.Ilija Jukić spozabil tako daleč, da je osebno napadel tajnika svoje stranke, s katerim je pred tem dolga leta sodeloval, in je s tem pokvaril odličen vtis, ki bi ga sicer nedvomno napravila njegova knjiga "Pogledi". Politični dopisnik ta izpad opravičuje z ravnanjem, ki ga je bil g.Ilija Jukić deležen v HSS. Toda kakšno opravičilo ima dopisnik sam za svoje neokusno in nepotrebno zmerjanje?

Dopisnik menda misli, da so normalni in demokratični samo tisti, ki se po mišljenju ujemajo z njim. S takim stališčem samo dokazuje svojo nestrpnost, ki je vse prej kot demokratična. Tako zmerjanje bi bilo za Slovence neokusno, če bi se nanašalo na sonarodnjaka. Ko se nanaša na Hrvata, ga je mogoče označiti le za neopravičljivo. Za "strahopetce" ima vse tiste, ki niso navdušeno pozdravili napada na dr.Krnjevića. "Nestrahopetno" se lahko v takem primeru obnaša le tisti, ki ne misli niti ped predse in ki mu prav nič ni do tega, da se še tako in tako slabi odnošaji med Jugoslovani ne poslabšajo še bolj. Ne vem, ali je dr.Krnjević "predstavnik Hrvatov" ali ne - to bodo lahko pokazale samo volitve, če jih bomo ob tako nediscipliniranem obnašanju demokratov sploh kdaj doživeli. Vem pa, da dr.Krnjević predstavlja dobršen del hrvatskega javnega mnenja, po vsej verjetnosti tudi doma. To javno mnenje je treba prepričati, da je nezaupanje do ostalih Jugoslovanov neupravičeno, če želimo kdaj mirno živeti skupaj ali drug ob drugem. Tega z zmerjanjem prav gotovo ne bomo dosegli, najsi nam dopisnik še toliko dopoveduje, da je zmernost in mirno obnašanje politikantstvo. Tisti, ki so za Jugoslavijo, pa obenem zmerjajo vsakega Hrvata, ki ni natančno njihovega mnenja, s tem delajo najslabšo uslugo svoji stvari sami.

II. Naj se za trenutek ustavim še pri komentarju k nagovoru g.Miloša Stareta ob petdesetletnici majske deklaracije. Tudi ta načena vprašanje predstavnštva, kar se pa meni zdi jalovo razpravljanje. Jasno je, da skoro trideset let po zadnjih več ali manj svobodnih volitvah ne moremo vedeti, kdo bo izvoljen in katera stranka bo dobila večino, ko (in če) bodo spet volitve. Toda prav tako jasno je, da bi morali vsi, ki jim je boj za obnovo demokracije doma več kot beseda, med seboj sodelovati in se truditi, da se izognejo vsemu, kar tako sodelovanje onemogoča. Takojšnja polemika sodelovanju gotovo ne koristi.

Ali med vojno narod kot večina ni imel ali ni hotel imeti opravka s starimi strankami, se mi zdi povsem nevažno. Stare stranke, da jih tako imenujemo, gotovo niso bile proti osvoboditvi, če pa niso imele uspeha, nedvomno ni v celoti njihova krivda. Pri nas je med vojno prevladovala zabloda, da je mogoča popolna družba, ki bo rešila vse probleme in bo sploh idealna. V takem vzdušju seveda ni bilo mesta za stare stranke, ki so preživele vse preveč preizkušenj, da bi lahko ponujale popolno spremembo, ki bo prinesla raj na zemlji. Patent na popolnost so seveda imeli komunisti, toda 20 let prakse je pametnejše med njimi, predvsem pa ljudi doma, spravilo ob utvaro, da je popolnost mogoča. Iluzija, da si je mogoče izmisliti nekaj novega, da bo potem vse drugače in boljše, živi samo še v nekaterih emigrantskih glavah pač zaradi pomanjkanja izkušenj.

Pridevnik "star" ima vedno zaničljiv prizvok, toda če bi le mogli doseči nekaj stare nepopolnosti, ki jo je toliko lažje prenašati kot domišljavo popolnost. Sploh pa "stare" stranke niso tako trdožive in ne bodo doživele verjetno precejšnje podpore doma zato, ker so stare, marveč ker se ujemajo z modernimi evropskimi miselnimi tokovi. In prav nič ne kaže, da bi bil kdo med emigranti na tem, da si izmisli kako čisto novo filozofijo. Nasprotno se pod vplivom praktičnih izkušenj celo krščanska demokracija, socialdemokrati in liberalizem tako zblizujejo, da jih več veže kot razdvaja. Prišli smo do tega, da neprestano hrepenenje po nečem novem kaže bolj na nezrelost kot na zrelost. Sem spada tudi neprestano ustanavljanje novih organizacij. V nekem švicarskem časopisu sem bral, da je demokracija "umetnost sodelovanja".

Ta definicija velja posebno za emigracijo, ki ne more šteti vrst, ker mora njeno delovanje biti usmerjeno v domovino, tako da ni važno, koliko ima kdo pristašev med emigranti. Ravno zato pa je treba preprečiti neprestano drobljenje in razpadanje s pripravljenostjo za sodelovanje, da bomo kdaj mogli šteti svoje vrste in spet uvesti nepopolno družbo, kakor zahteva celo Djilas, da bi lahko živeli kot ljudje. Zato si ne izmišljajmo večno nekaj novega, ampak se trudimo pomalem modernizirati staro. Če pa že kdo ne more mimo ustanovitve še ene skupine, naj se vsaj zaveda, da je prav tako malo popolna, kot so vse druge, s katerimi mora sodelovati, če je demokrat. Malo več zmernosti in razumevanja za napake - sedanje in pretekle - in nekaj manj razdraženih reakcij.

Radikalna sprememba mišljenja je potrebna na vseh straneh, če hočemo koristiti razvoju doma.

LJUBO SIRC (ANGLIJA)

DACHAU PRED DVAJSETIMI LETI

EPILOG

Treščilo je nad Grintovcem. Prelomilo se za Javorniki. Tevtonska povodenj je vdrla v našo deželo. Ko so se raz hile še zapoznele južne vode, je nastal vesoljni potop... Noetova barka je bila daleč. Zato so nekateri plavali za brvnom, drugi za plevnico. Ljudje so se reševali, kakor je kdo vedel in znal. - "Nezavisna" v Zagrebu. Zakaj ne "Neodvisna" v Ljubljani? Pohiteli so v Celje. Prepozno! Atila je že zaoral mejne brazde. Razčetrtil je slovensko zemljo. Dva dela pograbil sam. "Junaškim" zamudnikom z juga pa odrinil krajec...

Južnjaki so krajcu, sestavljenem iz ostankov štirih okrajev, milostno poklonili "avtonomijo". Postal je - Ljubljanska pokrajina. Pokrajini so na čelo postavili laškega visokega komisarja, da vlada v imenu kralja-cesarja in zatira Slovence v imenu dučēja. Zaradi lepšega so komisarju pridejali slovenski sosvet - konzulto. Deželico so protipravno anektirali. Po mednarodnem pravu je ostala del kraljevine Jugoslavije. Po "fašistovskem pravu" pa je postala sestavni del rimskega imperija. Tako so bili porušeni pravni temelji kontinuitete oblasti in zakonitega sodelovanja na področju notranje uprave deželice. Zadnji slovenski ban se je zavedel tega položaja in izstopil iz konzulte. Še pred njim so se zavedli - komunisti in zlili na konzultnike golido izdajalske gnojnice. Premnogi patrioti so jim sledili...

Tevtonski orkan se je obrnil proti vzhodu. Zapadnemu kapitalizmu nasprotujoči komunisti so se, hočeš - nočeš, znašli na strani - zaveznikov. Slovenska komunistična peščica je ustanovila "Osvobodilno fronto slovenskega naroda" - OF. Koalicijo nezadovoljnejšev iz vseh nazornih taborov. Med njimi so bili mnogi resnični rodoljubi. V navidezni koaliciji so imeli oblast le - komunisti. Ti so oklicali "osvobodilni boj". Voditi ga je smela le Osvobodilna fronta. Kdor se ji ni pridružil, je bil - izdajalec. Tako so, po starem komunističnem pravilu, skušali stokrat številnejše nasprotnike potisniti v naročje sovražnika - okupatorja. Vzeti jim čast in ugled pri narodu in pri zaveznikih. Uničiti jih. - Uspeli so!

Vidoviti voditelj slovenskega naroda je umrl ravno pred začetkom vojne. Zaostavščina v vodstvu so bili oprode. Možje, ki so hoteli narodu dobro. Da izide iz vojne s čim manj prask. Obrnjeni so bili v pravo smer - k zaveznikom. Delali so pa vedno, kar so v svoji neodločnosti sploh delali, vse - narobe. Delovati so hoteli ilegalno in kot tajna vlada voditi slovensko podtalno gibanje. Vse svoje borce, cvet slovenske mladine pa so vdinjali - okupatorju. Tako so v fašistični senci nastale - Vaške straže. Te naj bi bile "Slovenska narodna vojska". Vnaprej zapisana smrti...

Zadivjal je "osvobodilni boj". Boj strasti razplamtelih v malem narodu. Boj, pod vodstvom nazorskih fanatikov, ki so s tako ihto sledili tujim pridigarjem vseh barv. Tuji učenosti... Ne tujčeva, bratska kri je tekla v potokih po pokrajini. Pod krinko osvoboditve je kot kača potuhnjeno čepela - komunistična revolucija. Premalo jih je bilo, ki so jo spoznali ob samem spočetju. Preveč, ki so nasledli njenim varljivim vabam.

SKLEDA LEČE IN DRAŽA MIHAJLOVIČ

Bilo pa je gibanje, vsenarodno, jugoslovansko. Na njegovem čelu je stal mož, vojak. Junak, ki ni nikdar odložil jugoslovanske puške. Nikdar in pred nikomur priklonil jugoslovanske zastave. On je vedel, kdo so naši večni sovražniki. Ni mu bilo treba čakati mesecev, kam se bo obrnil tevtonski piš, da bi se odločil in zgrabil za puško. Nikoli je ni odložil. Njegov dom so bile svobodne jugoslovanske planine. Njegova streha gozd. Postelj - zemlja, zglav je - kamen. Hrana neslana polenta in krompir. Nič kaj ugodno življenje... Bratci, svoboda ni poceni! - Njegovo gibanje je bila Jugoslovanska vojska v domovini (JVvD). Bila je priznana od zaveznikov. V njej je bilo dovolj prostora za vse Srbe, Hrvate in Slovence, ki jih niso zaslepile švigajoče strele Hitlerjevega vojnega stroja. Za vse, ki so še hoteli imeti brata za brata. Poudarjajoč zvezno ureditev Jugoslavije, je junak v okviru JVvD ustanovil srbsko, hrvatsko in slovensko armado. Teh ni bilo v stari, centralistični, niti so v sedanji, zvezni Jugoslaviji... Od samega začetka je junak pozival Slovence, da mu se pridružijo. Kasneje jih rotill, da se bore z njim skupaj. Vsi pozivi, prošnje, nasveti so bili zaman. Ni še čas! In ta čas ni prišel nikoli... Slovenski politični vodniki so ga priznavali, iskreno ali neiskreno. Zeleli pa so, da se bori v Srbiji... Tresli so se za slovensko avtonomijo, ki je že prihajala z razvojem dogodkov. Tresli za skledo leče, ko je šlo za obstanek. V strahu pred centralistično Jugoslavijo so sumničili oficirje "jugoslovenarstva". In vendar so ti, žrtvujoč življenje, bili vsaj toliko dobri Slovenci kot so to bili v za vetju utrjene Ljubljane sedeči vodniki. Odrkali so vojake od oficirjev. Tako razdvojeni so padli eni za drugim. Gr-

čarice, Turjak! Ni bila samo komunistična partija, ki je za doseg svojih ciljev izrabljala okupacijo...

Veja, če ni pravočasno odrezana, vedno pade skupaj z drevesom. Tako so s kapitulacijo Italije bile razbite Vaške straže. Prva "Slovenska narodna vojska", s katero so vodniki upali doseči svoj cilj - Bleiweisovo... Sonce se je že nagnilo proti zapadu. Časa ni bilo več na pretek. Odločiti se je bilo treba... Mesto v gozd so vodniki razbite ostanke vojske potegnili v Ljubljano. Tudi slepec je takrat že moral videti, kako stvari stoje, kje je rešitev. Narodni vodniki niso videli, ali pa niso imeli poguma za revolucionarne ukrepe. Takrat, ko so italijanski katoliški krogi dali svoji mladini poleg pušk zelene rute in jo poslali v gozd - v partizane, so vodniki slovensko katoliško mladino ponovno vdinjali okupatorju. Tokrat Nemcu. Od Italije anektirana Ljubljanska pokrajina je prešla v nemške roke. Prav no je še vedno bila del kraljevine Jugoslavije. Torej ni bila republika. Dobila pa je "prezidenta". Narod ga ni izvolil. Pač pa so ga v to pregovorili nekateri politični vodniki. Imenoval ga je Hitlerjev koroški deželni valpet. Oblast in komando pa je dobil v roke SS-ovski podvalpet. (Nemške dežele so se delile v okrožja, sestavljena od treh do štiri rih okrajev. Na čelu uprave okrožja je bil uradnik z naslovom Regierungspräsident.) Podvalpet se je naselil v "Zvezdi", tradicionalnem vojaškem glavnem stanu. Prezidentu je milostno prepustil vladino palačo na slavni Bleiweisovi. Tam je zavihrala slovenska zastava z avstrijskim orlom kranjske kronovine... V nemških uniformah so se pojavili slovenski domobranci. Starejši častniki in podčastniki so urno pripeli na prsi trakove avstrijskih kolajn iz časov Franca Jožefa in Karla Zadnjega... In narodni voditelji? Ti so ostali v "ilegali" sredi z žico in bunkerji opasane Ljubljane. Kako tudi ne?! Saj tokrat je šlo za res. Iz vodniških skrivališč je bil izdan ukaz: "Vsi v domobranstvo! Nikakršnih sredincev! Nobene ilegale! Samo domobranstvo! - To je bila že druga "Slovenska narodna vojska". - Zapisana smrti. Voditelji so uspeli. Mladina je še ubogala. Brez njih domobranstvo nikoli ne bi štel en sam bataljon.

Junak se je zopet oglasil: "Rešite Slovence! Odtrgajte jih od Nemcev. Ilegala je edina rešitev! Vsaj tri tisoč mož v gozd. To jedro bo s časom pritegnilo še ostale borce. Le na ta način bo padel pomen partizanov." Istočasno je London zahteval narodno ilegalo. - V domobranstvu je mandatorju vodilne politične stranke spodrsnilo na poveljniški lestvici. Ni dosegel dovolj vplivnega ali celo najvišjega mesta. Zato so politični vodniki začeli razmišljati o ilegali. Stopili so v zvezo s tajnim poveljstvom JVVd za Slovenijo. Rodil se je prvi odred. Domobranci so ga takoj, ob samem formiranju napadli na Orlah. Napad so vodili poveljnik, načelnik štaba in nemški zvezni oficir pri domobranstvu. Za prvim odredom je bil formiran drugi. Dalje ni šlo. Vodniki so zatajili. Pritoževali so se, da se v odredu poje srbske pesmi in da ima kurat težave z litanijami ter pobožnostmi prvega petka...

BLEIWEISOVA JE VEDELA BOLJŠE

Angleški zaupnik je dobil sporočilo, da bodo domobranci smatrani za sovražnike. Kadar pridejo v roke zaveznikom, ne bo milosti... Obvestil je takoj prezidenta. Prezident je bil sto odstotno prepričan v nemško zmago. Odslovil je polkovnika z zagotovilom, da je vsaka njegova skrb odveč. Zaupnik se je sestal tudi z domobranskim poveljnikom. Sprehajala sta se po Aleksandrovi. Ta je dejal, da ni še čas za kakršnekoli ukrepe glede odhoda v ilegalo. Vojna bo še dolgo trajala. Nato je bil napravljen načrt za odtrganje domobrancev od Nemcev. Domobranstvo je bilo tesno prepleteno z mrežo zaupnikov JVVd, zlasti aktivnih oficirjev. Sodelovanje z Nemci se je že gabilo tudi številnim mladim katoliškim inteligentom. Mlad poročnik, slovenski fant - Orel, mi je spomladi 1944. na postojanki v Trzišču pri Mokronogu, gledajoč objestnega nemškega kapetana, dejal: "Kdaj udarimo po njih? Nam vsem se že gabi. Koliko časa se bodo gospodje v Ljubljani še vlačili z Nemci?!" Solze so zalivale oči idealnemu maturantu no vomeške gimnazije, ko mi je to iz srca govoril. Junak je kmalu nato padel. Kdo ne bi reševal takih zavednih fantov, če je vedel, da so zapisani poginu, kakršnega ne bi privoščil niti izdajalcem...

Bleiweisova ni razmišljala o tem. Kakor so politični vodniki, poleg svojih načrtov, bili neodločni, tako so možje na Bleiweisovi, ki naj bi se hoteli žrtvovati, bili udarjeni s popolno slepoto. Oblast, če jo je še tako malo in čeprav prihaja iz tako krvavih rok kot so bile Hitlerjeve, je zavodljiva. Opila je zlasti mlade može, ki so komaj zapustili šolske klopi, da sedejo poleg ostarelega prezidenta. Začeli so z "narodnimi tabori". Ljudstvu niso imeli nič kaj pametnejšega povedati kot ponavljati oguljene Goebbelsove fraze o Novi Evropi pod Hitlerjevim vodstvom, nenehnem boju proti judovskemu kapitalizmu in komunizmu. Napadati Churchilla in ga vabiti v zvezo s Hitlerjem proti Sovjetom... Komunistom niso mogli z ničemur bolj ugoditi. Slovenskemu narodu z nobeno stvarjo bolj škodovati kot s takim besedičenjem. In to takrat, ko je bil iztek vojne na dlani. Ko je že padla Italija, uspela invazija, sovjetske armade prodirale v Romunijo in Madžarsko ter stale pred Varšavo...

Domobranci so zelo počasi kapali v ilegalo. Enkrat eden, enkrat dva... Rotili smo politične vodnike, da preko legij pojačajo dotok. Čeprav jih je invazija nekoliko opogumila, se niso mogli odločiti. Počakajmo še malo... Nekaj desetih beguncev iz domobranstva je na Bleiweisovi vzdignilo preplah. Tam je šlo le za to, kdo bo zadnji imel vojsko v rokah. Mislili so, da bo ta imel tudi oblast - Bleiweisovo... Niso pa pomislili, da še taka armada ne po-

meni nič, če je na strani premagancev... Letele so krilatice: "Izdajalci, OR, plava ofarija, angleški plačanci. Po bitih jih je treba kot rdeče..." Gestapovci so bili redni gostje na Bleiweisovi. Beseda da besedo. Zvedeli so, kar so hoteli zvedeti in kar se je želelo, da vedo. Znali so prav dobro razlikovati slovenske narodne barve in vedeli so, kdo za katero stoji... Določili tudi, kdo bo katero preganjal. Odločeno je bilo, da se ilegala JVvD uniči za vsako ceno. Z neizprosno strogostjo. Z vsemi "zakonskimi sredstvi"... S kakšnimi "zakonskimi sredstvi" so razpolagali milostniki Hitlerjevih oprod na Bleiweisovi?! Edino z onimi, ki so izhajali iz banditskih zakonov tretjega rajha!

"BODI ZDRAVA DOMOVINA"

Proti koncu junija je završalo... Zaprli so domobranskega komandanta v Novem mestu. Sestal se je s komandantom Dolenjskega četniškega odreda. Dal četnikom orožja in municije. Izdal ga je poročnik, ljotičevcevc...

V Kočevju so zaprli domobranskega kurata. Bil je zaupnik JVvD.

Na Grosupljem so gestapovci prijeli domobranskega poveljnika. Imel je, kakor novomeški poveljnik, vojni razpored JVvD.

Zaprli so novomeškega župana, ker se je uprl pobijanju nedolžnih ljudi. - Fant iz rokodelske družine v Kandiji je bil pri partizanih. Prenapeteži iz domobranske policije so ponoči pobili vso družino in trupla zmetali v Krko. Na rod se je zgražal, župan se je zgražal, zgražal se je celo major - nemški komandant... Padli so po županu, da podpira ofarijo. Bil je od leta 1941. organizator JVvD!

Par dni nato so gestapovci napravili široko zasnovano čistko v Ljubljani. Bilo je prav na Vidov dan 28. junija 1944. Ali so se hoteli znesti nad JVvD baš na sam jugoslovanski državni praznik? Ali so se zbal, da sledečega dne kdo ne vznemiri "narodnega tabora" na Kongresnem trgu?! Ko so me aretirali, mi je gestapovec, sošolec z ljubljanske realke, dejal: "Zaprli so vas na zahtevo pokrajinske uprave, ker ste razdirali domobranstvo. Mislim, da ne bo nič posebno hudega. Ne skrbi preveč..." - Vsa zaslisanja so kasneje res bila v tej smeri. Postopek pa je bil strašen. - V Bar'ini palači so našli nad 60.000 letakov, ki so v noči med 28. in 29. junijem imeli preplaviti Ljubljano in rešiti čast slovenske prestolnice... Dve tretjini vodilnih članov poveljstva JVvD v Sloveniji je padlo na Vidov dan v roke Gestapa. Bili smo nečloveško mučeni. "Izdajalci" nismo bili za - prezidenta. In ker nismo bili za "Njegovega maršala", nam je kralj Peter II. za na pot v Dachau, Auschwitz in Ravensbrück pritisnil še svoj "izdajalski pečat". Da bi bila slovenska trobojnica pravilno zastopana, so našemu transportu pridejali 150 podpornikov Osvobodilne fronte, ki jih je po Ljubljani polovila "politična policija". Plavi in rdeči smo šli. Kasneje so za nami poslali še nekaj belih... Na našo in svojo srečo je bil angleški zaupnik že štiri dni na varnem v svobodni Švici, ko so nas na Vidov dan zaprli...

Skozi rešetke zapora sem gledal na Miklošičevo. Po cesti je strumno korakala četa domobrancev. Komandirja, mladega poročnika, sem poznal. Na čelu dva, zadaj dva SS-ovca... SS-ovec na čelu je štel: "Eins, zwei, drei..." Odjeknila je: "Bodi zdrava Domovina..."

Zmeglilo se mi je. Iz oči so se vdrle solze, kajti vedel sem, da je smrti zapisan ta cvet slovenske mladine. Ali res ni rešitve?!

Ni je! Mladina je izdana, zapeljana... Vsi smo prisegli kralju in domovini. Pred Bogom. "... da se bom za Kralja in Domovino junaško boril in da vojaške zastave nikoli ne bom izdal..." In ta vojaška zastava je bila - jugoslovanska! Neomadeževana! Njo je ves čas krepko držal v junaških rokah edinole - Draža Mihailović! Ves čas! - Tudi potem, ko nas je kralj izdal. Saj nam je ostalo najdražje - Domovina. Prisega je veljala za vse. Za generala in za prostaka. Tako za aktivca kot za rezervista. Kdor je mislil drugače, se je motil! Kdor je prisego prelomil, je težko grešil... Tam kjer je bil Hitler, ni bilo Boga! SS-ovci se niso borili za našo domovino! In narod slovenski, jugoslovanski je tisočkrat preklel Hitlerja in vse njegove hlapce...

Gospodje, ki ste vsaj na videz zelo pobožni. Ali ste že kdaj izprašali svojo vest glede prisega? Glede življenj deset tisočev slovenske mladine?! Glede nas, ki ste nas z "vsemi zakonitimi sredstvi" pošiljali v Dachau... od koder se premnogi niso vrnili?! Ali se zavedate, da so takrat za vas na zemlji slovenski veljali edinole jugoslovanski zakoni! In da so po njih vaša "zakonita sredstva" bila ogabeni zločini! Vam ni bilo dosti, da je Slovenec-komunist klal brata, Slovenca-nekomunista? Je moral še protikomunistični stremuh ubijati brata, ki mu je le nudil roko, da ga potegne iz nacističnega močvirja?! Da, brat - brata...

Nisem tožil. Tudi ne pisal, kaj vse so počeli z menoj. Nasprotno, ko so me takoj po vojni, v letih 1945-1947, po Koroškem in Italiji spraševali zavezniški oblastniki, sem zagovarjal, pojasnjeval, češ časi so bili hudi. Težko jim je najti primere v zgodovini. Le močno hrastje se ni upognilo... Mislim sem pa, šola je draga. Izučila jih bo.

Ni jih! - Po dvaindvajsetih letih hočejo zaslepljenost, ki jih je vodila med vojno, prodajati za - ideologijo, ki naj bi bila v bodočnosti edina rešilna za slovenski narod... Preveč je za človeka, ki sicer zna ceniti predrznost, ne pa nesramnosti.

HITLER NE BO VSTAL

Gospodje! Samo Kristus je vstal! Čeprav so mnogi nacisti zamenjali v kotu Razpelo s Hitlerjevo podobo, Hitler ne bo vstal. Tako tudi ne njegovi oprode, da bi vam zopet izročili ščepec oblasti.

Mati, Domovina, Bog je zapisal največji slovenski pisatelj. Ko smo prebili prvo noč za rešetkami gestapovskih zaporov, ste na Kongresnem trgu kričali: "Narod, domovina, Bog!" Zadnja leta ste v zdomstvu obrnili v "Bog-Narod-Domovina!" Prekrasne besede! - Blasfemija, če prihajajo iz nedostojnih ust... Obračati, ponavljati, kričati je lahko. Zdi se mi, da bi vam Cankar tudi za to vzkliknil: "Nikarte! Ta burka je stara že tisoč let!"

BOG! Ob Hitlerjevi strani ga ni bilo. Odmaknil se je, ko je brat klal brata, ga izdajal tujcu na muke in v smrt. Bil je daleč in obrnil je hrbet ljudem, ki so to počeli. Obraza jim tudi sedaj še ni pokazal. Če bi jim ga, bi svoja temena posuli s pepelom in molčali...

DOMOVINA... Samo ena. Edina! Pozdravljena! Tudi Ti si daleč. In vendar si mi tako blizu. Vsak dan Te vidim. Snežniki so še vedno beli. Gozdovi zeleni. Trta rumeni po gričih in brajdah. Jezera, morje je plavo. Srebrne reke teko in te povezujejo od Triglava, Karavank, Kamniških planin, Pohorja, daleč tja proti jugovzhodu z zemljo bratov... Nič se nisi spremenila. Ni je lepše od Tebe na svetu! Samo na Tvojih tleh bo večno donela slovenska pesem. Le na Tvoji grudi, v Tvojih cerkvicah bo ostala naša govornica... Še lepša boš, ko bo cvetje odelo grobove junakov in mučencev. Ko bodo matere, žene, sestre in ljube smele poromati na grobove mučencev. Na grobove žrtev bratovske sleposti...

NAROD. "Močan si, o slovenski narod! Tisoč in petsto let krvaviš, izkrvavel nisi." - Šel si skozi tolike muke in prevare. Tuja gospoda in domači nasilneži so te izžemali in cedili. Predikantje in prodani hlapci so te varali in prekvašali s tujo miselnostjo. Niso ti izcedili krvi. Ne zastupili s tujo brozgo! Izpljunil si nič koliko zavrelc in živiš dalje. Kadar izpljuneš še sedanjo zavrelco, bo brat našel brata. Takrat boš zaživel novo, svobodnega človeka dostojno življenje.

Tudi Tebi naj bo Dachau v spomin in v opomin, da nikdar več ne bi brat klal brata - tujcu v korist...

POD ČRTO

Če odpove delovno razmerje v kolektivu delavec in začne na svoje konkurenčno obrt, je to povsem nekaj drugega, kot če to stori vodja podjetja. Pač zaradi tega, ker ima vodja podjetja mnogo večje možnosti, da na račun podjetja pripravi ugodna tla za svojo zasebno obrt, kot jih ima delavec. V Ljubljani poznamo več takšnih primerov. Pred nedavnim smo poročali, da so na občnem zboru sindikalne podružnice v "Totri" grajali direktorja podjetja, ker je svojemu bratu organiziral obrt s podobnim proizvodnim programom, kot ga ima To tra. Direktor je torej s svojim znanjem in izkušnjami organiziral obrt, ki že konkurira in tudi bo konkurirala podjetju, ki ga vodi on sam. Kolektiv je bil zaradi tega ogorčen... Direktor je nato odstopil.

Drugi primer je podoben, le da so podjetje "Izolit" zapustili trije delavci in začeli svoje obrti. In vsi trije sedaj konkurirajo podjetju, kjer so bili pred nedavnim zaposleni. Najprej je začela svojo obrt referentka v komerciali, bodoča direktorjeva žena. Direktor je nekaj časa še ostal na čelu "Izolita", potem je iz podjetja odšel... Svojo obrt je začel tudi šef montaže, vsi skupaj pa so za seboj potegnili šest najboljših monterjev...

(DELO 23. marca 1967.)

Klinična bolnišnica v Nišu je dobila 70 milijonov za nabavo kobaltove bombe. Kaže pa, da so tam ljudje sšla miroljubni, ker so denar porabili za osebne dohodke. (DELO 16. maja 1967.)

Palko Šebí v Kovinu mora pokopati mesečno 13 umrlih prebivalcev, da izpolni normo. Ker pa včasih po več mesecev nihče ne umre, Šebí ne more izpolniti norme in zato ne dobi dobička, ki so ga deležni drugi člani kolektiva po mesečnih poslovnih obračunih. (DELO 30. marca 1967.)

Novosadski zavod za zaposlovanje je dodelil šoli za učence v gospodarstvu v Beočinu 400.000 dinarjev (starih). Toda šola te pomoči ni prejela, in sicer zato, ker je sploh ni. (DELO 6. maja 1967.)

Odbor Socialistične zveze v Vlasotincih (občina Leskovac) je ugotovil, da so sestanki zato tako slabo obiskani, ker jih sklicuje na cerkvene praznike. Zato so sklenili, da bodo kje iztaknili cerkveni koledar in koordinirali zadeve. (DELO 23. aprila 1967.)

Na nedavnem zborovanju v Mostah se je poslanski kan didat za zvezno skupščino Tine Remškar opravičil, ker govori glasno. Pa se je nekdo oglasil: "Če boste v skupščini govorili glasno, bo kar dobro." (DELO 15. 4. 67.)

Zvezna skupščina je 18. maja petič izvolila Tita za predsednika republike. Sedanja jugoslovanska ustava določa, da je predsednik republike izvoljen za dobo štirih let in to največ dvakrat zaporedoma, da pa ta omejitev ne velja za Tita. Predsednika volijo poslanci vseh šest zborov zvezne skupščine, ki šteje 670 poslancev. Za Tita je glasovalo 642 poslancev in le dva lističa sta bila prazna.

Po izvolitvi je imel Tito govor v skupščini. Najpreje je govoril o zunanji politiki, s katero se sedaj še najraje ukvarja. Obsodil je ameriško agresijo v Vietnamu in izrazil zaskrbljenost glede položaja na Srednjem vzhodu in v Grčiji. Izrazil je tudi zaskrbljenost nad vedno večjo razliko med razvitimi in nerazvitimi deželami sveta, ki je po njegovem veliki vir sedanje nestabilnosti v svetu. Položaj v Evropi pa, da se je mnogo izboljšal, čeprav so še mnogi problemi ostali nerešeni.

Ko je govoril o gospodarskem razvoju Jugoslavije je Tito dejal, da se je Jugoslavija zelo razvila, kar se vidi iz tega, da je sedaj narodni dohodek na prebivalca dosegel 500 dolarjev na leto. Potem je govoril o sedanji gospodarski reformi in sodelovanju s tujimi podjetji, odnosno o ulaganju tujega kapitala v jugoslovanska podjetja. Zavzel se je tudi, da bi utrdili dinar. Ko je govoril o samoupravljanju, je Tito dejal, da so glavni očitki proti samoupravljavski družbi doma in po svetu v tem, da samoupravljanje vodi k neredom, neodgovornosti in anarhičnosti. To kritiko so sprejele tudi množice, je ugotovil Tito, ki po naravi obsojajo vsak nered in slabosti.

Pozval je na večja prizadevanja, da bi se zatrli poskusi podcenjevanja vloge bivših partizanov in zanemarjanje njihovih pravic. Ti ljudje so imeli največje zaupanje v partijo v najtežjih dneh in ne bi smeli izgubiti to zaupanje sedaj. Pravično ureditev njihovih vprašanj ne sme nikdo prikazovati kot družbeni privilegij. Avtoriteta političnega vodstva se tudi mora utrditi, je pribil Tito. Ravno tako se mora povečati avtoriteta varnostne službe. Polemike o uporabi jezika kažejo, da je še dosti nejasnosti glede nacionalnega vprašanja. Preprečiti pa se mora, da bi kakršnokoli protislovje in zaplet dobilo prizvok nacionalnega nasprotja.

Ob koncu je Tito dejal, da čakajo novo skupščino velike naloge glede odprtih vprašanj gospodarskega razvoja, izpopolnjevanja političnega in pravnega sistema in predvsem glede krepitve enakosti in edinstva jugoslovanske socialistične družbe. V podkrepitev teh besed so v Beogradu istočasno izstrelili 21 salv iz 24 topov. Tito je bil 25. maja star 75 let.

Novo izvoljena zvezna skupščina (polovico njenih članov je bilo izvoljeno v aprilu) je 16. maja izvolila Milentija Popovića za novega predsednika skupščine namesto Edvarda Kardelja, kateremu je potekel mandat. Za to mesto je sicer socialistična zveza delovnega ljudstva predlagala že januarja letos Veljka Vlahovića, enega vodilnih komunističnih ideologov, ki bi kot tak bil pravi mož, da sledi Kardelju. V začetku tega meseca pa je socialistična zveza predlagala za to mesto Milentija Popovića. Do tega je najbrže prišlo zaradi zdrahe o uporabi in nazivu jezikov med Hrvati in Srbi, v kateri so Črnogorci poudarjali svojo samobitnost in se oteпали velesrbskega šovinizma. S tem je bil Vlahović kot Črnogorec za Srbe nesprejemljiv in je bil zamenjan s Srbom Popovićem. Po zadnjem amandmaju ustave je vloga predsednika še bolj narasla, ker z odpravo mesta podpredsednika republike on za stopa predsednika republike med njegovo odsotnostjo in tudi v slučaju njegove smrti dokler zvezna skupščina ne izvoli novega predsednika republike.

Zvezna skupščina je tudi izvolila šest podpredsednikov skupščine, po enega iz vsake republike, iz Slovenije dr. Marijana Brecelja. Srbijo zastopa Džavid Nimani, Albanec s Kosova. Vida Tomšič je bila izvoljena predsednica Zbora narodov, katerega vloga je sedaj tudi precej porasla.

Na Titov predlog je zvezna skupščina 18. maja izvolila Mika Špiljaka (Hrvata) za novega predsednika zveznega izvršnega sveta namesto Petra Stambolića. Špiljak je potem predlagal nove člane sveta. Kiro Gligorov in Rudi Kolak sta bila izvoljena podpredsednika zveznega izvršnega sveta, za člane pa: Marko Bulc (Slovenec), Janez Stanovnik (Slovenec), Tomo Granfil, Franjo Nadj, Milijan Neoričić, Hakiya Pozderac, Milivoj Rukavina, Mijuško Šibalić, Mustafa Švabić, Velizar Skerović, Ali Šukri in Živan Vasiljević. Dosedanjima članoma Aleksandru Grličkovu in Marinu Cetiniću bo trajal mandat še dve leti.

Generalpolkovnik Nikola Ljubičić je bil izvoljen za državnega sekretarja za narodno obrambo (namesto Gošnja ka), Radovan Stijačić zvezni sekretar za notranje zadeve, dr. Borivoje Jelić zvezni sekretar za gospodarstvo, Janko Smole zvezni sekretar za finance (doslej je bil predsednik slovenske vlade) in dr. Vasil Grivčev zvezni sekretar za zunanjo trgovino. Nekaj dosedanjih zveznih sekretariatov je bilo spremenjenih v zvezne svete. Tako je Vukasini Mičunović postal predsednik sveta za izobraževanje in kulturo, dr. Nikola Georgijevski za zdravstvo in socialno politiko, Anton Polajner za delo in dr. Josip Brnčić za pravosodje. Vse to je v zvezi s tezo, da je zvezni izvršni svet zares samo izvršni organ zvezne skupščine, ne pa vlada v "tradicionalnem smislu". S poudarjeno vlogo sveta nacionalnosti in sveta federacije zvezne skupščine je možno sklepati, da bodo odločitve v bodoče padale v skupščini in ne v vladi, a to je raje znak konfederativnosti kot pa federativnosti. Isti dan je zvezna skupščina izvolila tudi

87 članov sveta federacije, ki jih je predlagal Tito. Iz Slovenije so bili izvoljeni naslednji: Viktor Avbelj, Aleš Bler, Bogdan Breclj, Edvard Kardelj, Franc Leskošek, Ivan Maček, Miha Marinko, Rado Pehaček, Lidija Šentjurs, Vida Tomšič, Josip Vidmar in Boris Zihel - cvet slovenskega komunizma.

Slovenska skupščina se je konstituirala 9. maja. Za predsednika je bil izvoljen Sergej Kraigher, za podpredsednika pa dr. Jože Brilej, medtem ko je Janko Rudolf ostal drugi podpredsednik, ker mu še ni potekel mandat. Dr. Joža Vilfan je bil izvoljen predsednik republiškega zbora, Miran Goslar predsednik gospodarskega zbora, Mišo Poljanšek predsednik prosvetno-kulturnega zbora, dr. Vinko Mozetič predsednik socialno zdravstvenega zbora in Vera Kolarič predsednica organizacijsko političnega zbora.

Republiški zbor je nato izvolil Staneta Kavčiča za predsednika izvršnega sveta Slovenije (vlade) in sledeče člane sveta: podpredsednika dr. Franca Hočevarja in Vinka Hafnerja in člane dr. Vladimirja Bračiča, Draga Flisa, Boja na Lubeja, inž. Mirana Mejaka, dr. Ernesta Petriča, inž. Franca Razdevška, Viktorja Repiča, Rina Simonetija, Jožka Štrukelja, Zoro Tomič in Borisa Vadjala.

Okrožno sodišče v Mariboru je 11. maja obsodilo 30-letnega Antona Garbajsa na 5 let strogega zapora zaradi vohunstva, sodelovanja pri sovražni dejavnosti proti Jugoslaviji in ponarejanja listin. Garbajs je bil do leta 1962 miličnik v Mariboru. To službo je zapustil, ker je smatral, da so ga po krivici kaznovali. Odšel je v Avstrijo, od tam pa ilegalno v Zahodno Nemčijo, kjer se je seznanil s predstavniki zveze slovenskih protikomunistov. Sestal se je z vodjem te organizacije Janezom Topliškom, ki mu je dal navodila, po katerih je Garbajs poslal Toplišku nasvete, kako bi kazalo organizirati sovražno dejavnost v Sloveniji, pošiljati grozilna pisma gotovim ljudem, trositi sovražne lepake in vršiti diverzantske akcije. Predvsem pa je opisal, kako bi se dalo z eksplozijo porušiti zgradbo notranje uprave v Mariboru in dal druge podatke o miliciji v Mariboru. Te podatke in neke druge so odkrili pri Toplišku leta 1963, koso ga aretirali v Sloveniji in obsodili na 14 let strogega zapor. Garbajs pa je prišel v Jugoslavijo 1. februarja letos s potnim listom nekega Holandčana, v kateri je nalepil svojo sliko. K temu poročilu naj dodam, da je bilo ob aretaciji Janeza Topliška splošno mnenje v emigraciji, da je UDBA minirala zvezo slovenskih protikomunistov, sicer Toplišek ne bi tako zlahka padel v zanko. Vprašanje je zato, kakšno vlogo je odigral sam Garbajs?

V Mostarju je bil obsojen na 22 mesecev strogega zapora Vladislav Musa, 31-letni profesor iz Konjice. Obsojen je bil po čl. 118 in čl. 184, ki se nanašata na "neresnično in zlonamerno prikazovanje družbeno-političnih razmer v naši deželi". Njegova aktivnost se je posebno "povečala" po vrnitvi z Dunaja, kamor je odšel z namero, da gre k sorodnikom v Kanado. Na Dunaju je prišel v stik z emigranti in ko se je vrnil domov, "je širil njihove sovražne izjave".

V ZDA se nadaljuje preiskava proti napadalcem na ju goslovanska predstavištva v ZDA in Kanadi. V zaporu je neki Dragiša Kasiković, ki pri zaslišanju ni hotel povedati imen ostalih zarotnikov. Izjavil je, da je bil njihov namen opozoriti, da je Jugoslavija komunistična država in sovražnica ZDA. Prijeli so tudi nekega Djordja Djelića, ki bo baje odgovarjal pred veliko poroto. Javno mnenje je o tem procesu precej deljeno.

Še enkrat so se Tito in njegovi marksistični "strokovnjaki" za zunanja vprašanja pošteno blamirali. Na dan izraelsko-arabskega spopada je Tito dal izjavo, v kateri je okarakteriziral Izrael kot "orodje imperialističnega nasilja in pritiska na suverene arabske države" in do dal, da bodo "vlada in narodi SFR Jugoslavije storili vse kar je v njihovi moči, da pomagajo ZARi in drugim arabskim deželam v njihovem pravičnem boju". Po Nkrumahu in Sukarnu bi že bil čas, da bi se naši komunisti kaj naučili. Mar res čakajo, da bo tudi njih šele sila spravila k pameti? Očividno je Moskva drugačnega mišljenja, medtem ko je večina drugih pametno molčalo. Tovariši, tako se zunanja politika ne vodi.

Veliko svobodo z izdajo potnih listov za 10 let brez vizuma so omejili s tem, da je treba pred potovanjem v tujino potni list "overiti pri pristojnih organih v okrajih bivanja", kar v praksi pomeni, da bodo pristojni organi - UDBA - najpreje pogledali v svojo kartoteko...

Letošnje meritve meteorologov so pokazale, da imajo v Ljubljani včasih večje količine žveplovega dvokisa kot v najbolj industrializiranih predelih ZDA. Jeseniška železarna bruha iz svojih dimnikov letno okrog 3 milijone kubičnih metrov strupenih plinov. Še huje kot v Ljubljani je v Mežici, Celju, Štorah, Trbovljah, Kidričevem, Idriji in Ravnah. V Celju včasih izmerijo 9.14 miligrama žveplovega dvokisa v kubičnem metru zraka. Take koncentracije ni niti v Porurju! Na Koroškem so v zadnjih letih našli mrtve srne, gamse in zajce, ki so se pasli na travnikih zastrupljenih s svincem. V zadnjih 7 letih so se površine propadajočih gozdov povečale na Koroškem (okrog Raven) od 10.000 na 30.000 ha. Naraščajo tudi bolezni dihal; v letih 1958 do 1962 se je v omenjenih krajih povečala oboletost na dihalnih organih za 48.1% (nad povprečjem za Slovenijo). Pojavi alergije so se povečali za 9.6%, očesnih bolezni za 34.2% in kožnih vnetij za 29%. Vse bolj onesnažujejo zrak tudi težka vozila z dizelskimi motorji - avtobusi v mestih in to vornjaki. Slovenska industrija, z nekaj redkimi izjemami, nima naprav za čiščenje strupenih plinov. Te naprave je treba uvoziti in so zelo drage. Sprejeti sicer mislijo poseben zakon, ki bo to čiščenje uvedel, toda denarja tudi zakon ne bo pričaral.

IVAN STANIČ

HOTEL BLED

RIM ITALIJA

VIA S. CROCE IN GERUSALEMME 40

ROMA

(Telefon 777-102)

Lastnik: VINKO A. LEVSTIK

HOTEL BLED

Roma - Via S. Croce in Gerusalemme 40

Tel. 777-102

HOTEL DANIELA

Roma - Via L. Luzzatti 31

Tel. 750-587

- OBIŠČITE NAS -

KLIC TRIGLAVA

Uredništvo: 76 GRAEME ROAD ENFIELD MIDDX Tel.: ENField 5097

Uprava: BM / TRIGLAV LONDON W.C.I.

KLIC TRIGLAVA je politično neodvisen list, ki izhaja enkrat na mesec. Izdaja ga *SLOVENSKA PRAVDA*, združenje svobodnih in demokratičnih Slovencev. Njeno mnenje predstavljajo le članki, ki so podpisani od izvršnega odbora. Urejuje Dušan Pleničar.

Enoletna naročnina:

Anglija: 1.10.0

Argentina: 650.- (1300.-)

Avstralija: \$A 4 (\$A 7)

Avstrija: 50.-

Finska: 13.-

Francija: 15.-

Italija: 2500.-

J. Afrika: 4.- (R 7)

Kanada: 5.00 (\$ 8.50)

Nemčija: 16.-

Švedska: 20.-

Urugvaj: 60.- (120.-)

U.S.A.: 5.00 (\$ 8.50)

Naročnina za letalsko dostavo je navedena v oklepajih.

Poverjeniki:

Avstralija: Pavla Miladinović, 12 Oxford Road, Ingleburn, N.S.W.

Italija: Saša Rudolf, Via Verniellis 24, Trieste 316

Južna Amerika: Boris Kresnik, 1346 Calle Mariano Acosta, Mar del Plata

Buenos Aires z okolico: Franc Oblak, Mendoza 5663, Buenos Aires

Sev. Amerika: Tine Kremžar, 11047 - 110 St., Edmonton, Alta., Kanada